

rabil v cerkvenem zmislu, a ga je pisal z veliko; la Bible, l'Évangil, l'Écriture sv. pismo, l'Ancien et Nouveau Testament itd. — tako piše ne kak katekizem, ampak Anatol France!), imena višjih činov (n. pr. Le Tétrarque était tombé aux genoux du Proconsul tetrarh (Herod) je bil padel prokonzulu pred kolena, Tri povesti. 114; l'Empereur, monsieur Président (republike) itd.), imena redov (n. pr. les Ursulines, les Bénédictins). Mnogokrat pišejo z veliko občna imena, ki zaznamujejo posamezne predmete, n. pr. Cette fidélité a manqué aux anges dans le Ciel (nebesa) et au premier homme dans le Paradis (raj), Anatol France. Dalje se pišejo z veliko imena godov in praznikov itd. itd. Zglede sem nabral pri pisateljih, največ pri Flaubertu, Zoli, Anatolu France-u, Maeterlincku, Bourgetu in Bazinu in kažejo, kako se dejanski piše.

Angleška raba se loči od francoske v tem, da se piše še več vrst imen z veliko kakor v francoščini in da se piše v sestavljenkah vse z veliko. Tako se n. pr. piše Secretary of State for Foreign Affairs, (angleški) državni tajnik za zunanje posle. Prav tako se imenujejo naši ministri. Pred seboj imam Stenografske beleške privrem. nar. predstavništva Srba, Hrvata i Slovenaca (uradna izdaja), v katerih čitamo n. pr. gospod Ministar Trgovine i Industrije, Ministar za Rudarstvo i Šumarstvo, Ministar Nutrašnjih Dela (12. red. sastanak); predsednik Ministarskog Saveta (torej kakor angleški Council of Ministers). Tudi v nagovoru se rabi angleška pisava, n. pr. Gospodo Narodni Poslanici! (5. redni sastanak). V opravičilo moram pripomniti, da se piše večkrat tudi z malo; tako čitamo v zapisniku 5. red. sestanka n. pr. Zastupnik Ministra inostranih dela, kar dokazuje, da nam angleška pisava še ni prešla v meso in kosti.

Da bi se pri nas kedaj načelno sprejela angleška ali francoska raba, se seveda ni bati, greši pa se semtertja v posameznih primerih. Tako je povzročil zmedo Levec, ki je v Pravopisu postavil načelo, naj se pišejo z veliko imena večjih praznikov; potemtakem bi bilo pisati n. pr. veliki petek, velika sobota, toda Velika nedelja. Levčevemu načelu se je uprl dr. Fr. Kos v Gradivu (v uvodu III. zvezka) in z malo pišejo godeve in praznike odlični pisatelji, tako n. pr. Župančič, Cankar in dr. J. Lesar v Evangelijih in listih. V prihodnjem Pravopisu se mora Levčevo načelo zavreči.

Glede sestavljenk je zahteval l. 1910. dr. J. Tomišek (Antibarbarus, str. 32—49), naj bi se pisala v krajnih imenih in v imenih društev in listov lastna in občna imena in pridevniki, ki so narejeni iz krajnih imen, z veliko. Ta zahteva pa ni zmagala in danes gledamo nanjo kot na nesrečen poskus, kako zanesti zmedo v preprosto in lepo slovansko pisavo. Zahteva je namreč polovična in meri v srce slovanski pisavi. Če je proti staremu načelu, ki je pri nas v rabi načelno že od l. 1863. in so ga sprejeli Janežič, Levstik, Levec in Škrabec in z njimi vse slovensko občinstvo, zahteval po tujem zgledu pisavo, kakor Štepanja Vas, Kadilnikova Koča (!), časopis za Zgodovino in Narodopisje (!), bi bil moral zahtevati tudi velike črke v imenih knjig, nadpisov slovstvenih izdelkov itd., kakor je to pri Francozih in Angležih, in bi bil moral zahtevati pisavo, kakor Cvet in Sad, Deseti Brat (Jurčič), Podobe iz Sanj (Cankar), Čez Plan (Župančič), Pod svobodnim Solncem (Finžgar) ali po angleško Pod Svo-

bodnim Solncem. Enako pri nadpisih v povestih, pesmih itd. Tako bi se moralo pisati po Tomišku n. pr. v ravnokar izešli dr. J. Šorlija povesti »Sorodstvo v prvem členu« poglavlja: 1. Na Razpotju, 4. Po Klancu navzgor, 6. Terjalec v Hiši itd. Tako se piše v francoščini in angleščini.

Iz vsega je očitno, da se Slovani jezika ne bomo učili pri Francozih in Angležih.

Dr. A. Breznik.

Književnost.

Dr. K. Ozvald, **Smernice novega življenja**. V Ljubljani 1918. Izdala »Matica Slovenska«.

Pozno naznanjamo to knjigo. A dobro knjigo priporoči bolje pozno kot nikoli! In Ozvaldova knjiga je dobra.

Dvoje ji je nekdo očital. Najprvo, da ima toliko citatov. Očitek je upravičen, če citati motijo zvezo misli in besed. Ako so pa tuje misli in tuji reki lepo ubrani, zakaj bi to bila hiba? Ljubši nam je nabrana in lepo ubrana kita svežega cvetja kot pa dolgočasna samodelna roža iz papirja. Dr. Ozvald veliko citira. Ne zato, tako bi človek pravično sodil, kakor da hoče kazati svojo »načitanost«, še manj, kakor da sam ni razmišljal o problemih, ki o njih govori, ampak nekaj je to njegova pisateljska svojstvenost, nekaj pa zato, da opozarja, kdo in kje tudi piše o tem. Tako zadobe problemi življenje, ko čitatelj vidi, da se resni miselci resno bavijo z njimi. Dobivajo pa seveda tudi odgovori večjo veljavo, če jih potrjuje avtoriteta veljakov. Ozvald navaja celo vrsto modernih pedagogov in filozofov. Priznati pa moramo, da je tekst s citati res preveč natrpan in da je res odveč, ako Ozvald n. pr. za izrek, da si je »vsak sam najbližji«, citira Schelerja. Kaj je treba za tako reč nemškega filozofa! Če je vsaka druga beseda v »ušescih«, to moti in žali tudi estetični čut.

Drugi očitek je bil, da to niso smernice našega življenja. Gotovo bi bilo posebno hvaležno delo, če bi kdo prav nam Jugoslovanom podal smernice za razne posebnosti našega življenja. Nemara nam jih bo podal profesor Ilešič, ki opravlja med nami nekako poslanstvo jugoslovanskega pedagoga. Vendar ima tudi naše življenje toliko občečloveškega, da moramo biti hvaležni tudi za splošne smernice novega življenja. Svetovna vojska je odkrila toliko človeških hib, da bo že z njimi dosti dela, preden jih bomo odpravili. Še posebej bo moral kajpada vsak narod odpravljati svoje posebne narodne hibe.

Dr. Ozvald je torej hotel podati smernice, ki jih zahteva življenje vseh narodov in tudi naše življenje po tej vserazdiralni vojski. Kliče nas na vzgojno narodno delo s troedinim geslom: pridnih rok — bistrim glav — usmiljenih src. Vsega trejega je gotovo tudi nam Jugoslovanom zelo zelo treba. Leno boljše-
vištvo, kulturna nemarnost in brezsrčna sebičnost, ki je še toliko povsod, niso »pot prava« v deželo napredka, prosvete in socialne blaginje.

Po tem geslu je razdelil dr. Ozvald knjigo v tri dele.

V prvem delu govori o »delavniku življenja«. Duhovito razmišlja o vprašanju, ali je človek homo faber, kakor misli Bergson, ali je homo sapiens, tvorec kulture in bogoiskatelj, kakor je učil stari vek

in pozneje Cerkev. Človek je oboje, zato je tudi življenje delavnik in praznik. So vrednote, ki zanje ni previsoka cena celo žrtvovati življenje. A na poti do teh vrednot je treba dela. Za delo je pa treba vere vase; dejanje hoče volje, in volja zavesti. Tem večja je kaka doba, čim trdneje je verovala v svojo moč. Seveda ni vsak za vse. Moderna veda nas uči tudi v tem ekonomije (Taylorjev sistem). Uči nas pa tudi, kako spoznavati svojo moč (Parsonsova metoda o določanju poklica). V tem zmislu je treba preosnovati tudi šolstvo.

V drugem delu govori o pomenu spoznanja. Zopet najprej posreduje v pravdi, ali je veda za življenje, ali je sama sebi namen. Brani pravice intelekta, a ne na kvar »drugim funkcijam spoznavajočega duha«. Tudi pragmatizem ima svoj prav. Ali, življenje je več kot pa skrb za jutri! S posebno toplino se zavzema Ozvald za pomen »doživljanja« ter »intuicije«. Tu ga očitvidno očaruje Bergson. Nasproti oboževanju vnanjega sveta po pravici postavlja vedno bolj rastoče umevanje notranjosti. S tega vidika so pisana poglavja: Jaz, Ti, Zgodovina — učiteljica v življenju, Umetnost, Verstvo, Logika srca.

V tretjem delu govori o ljubezni in sočutju. Nekak epilog je klic: memento vivere! imej v mislih življenje, a pravó življenje! —

Ne moremo reči, da bi se z vsem ujemali, kar nam nudi ta knjiga. Ta in ona misel je preveč nejasna, ta in ona dvomljiva, ta in ona po našem mnenju tudi zmotna. Toda krivico bi delali pisatelju, če ne bi priznali, da siplje pred nas — iz svojega in tujega — bogastvo misli in da je v tem bogastvu mnogo biserov pravega pedagoškega spoznanja. Nihče ne bo čital te knjige, da se ne bi duševno obogatil. Treba jo je pa res »brati«: večkrat in v odlomkih. Škoda, da o prvem, kar bi želeli izvedeti, o najglobljem zmislu življenja in zadnjem cilju vzgoje, ne ve nič jasnega in določnega povedati. Tu je najbrže vzrok tudi vse druge nejasnosti.

A. U.

S poti. Napisal Izidor Cankar. Založila in izdala Nova založba v Ljubljani. Nova knjižnica 3. — Ko sem sedaj zdržema prebral to knjigo — morda sem jo bolj prevznil, nego prebral — sem se nasmehnil, ko sem se domislil, da mi je rekel nekdo: (ko je spis izhajal v Domu in Svetu) Kakšen potopis pa je to? Niti tega ne pove, kako visok je Markov stolp. In drugi je pisal: »Ti, ali je resnično tisti perverzni Fritz celo duhovnik?« In še tretjega sem se domislil, ko sem avtorju trdil sam: Zares dvomim, če boš še kdaj kaj boljšega napisal. In ko sem bral Stanko Majcenove misli ob tej knjigi in njegovo trditev: »Ta knjiga vsakdanjim skrbem ne pomeni nič, svetu lepote in ljubezni pomeni vse« sem se zavedel, da je moj nasmeh upravičen. »S poti« tolmačim takole: S poti, kjer sem vse svoje sile, vso svojo mlado dušo zakopal v spoznavanje resnične lepote, kjer sem bil sredi milijonov tako prisrčno sam s svojo ljubeznijo do nje — s te poti prihajam k tebi, domovina, in ti najbolj žarki zubelej svoje duše poklanjam za na pot — za novo pot do teh ciljev. Ne tistim, katerim ne pomeni umetnost nič, ampak tistim, ki bi se utegnili okužiti v gnilem ozračju, disorientirati se in propasti — tistim mladim, močnim, hrepenečim veljaj to »zdravilo«. Grenko je. Zakaj toliko šibe, kaljene v strupu in ne v megli, ni še zlepa zažvižgalo nad nami.

Pisatelj je slutil n. pr. vprašanje o višini Markovega stolpa in je odgovoril: »O potopis, ti stara nadloga! Nezakonsko dete jalove zadrege, sramotno dejanje obupanca, pesniška laž nepesniških pisacev. Zgodovina mukotrpnih ur ob pisalniku, nazorni nauk v puščavi domišljije, pavovo perje, utrgano na tujem zelniku« itd. Nekaj takih potopisov smo doživeli, za katere je bilo škoda jelk, ki so padle za papir tem mukotvorcem. — Ljubljana — matjuška naša — ali ni lepa, ali ni resnično hrepenenje vzbujajoča — vsem, ki niso v njej, ali ki pridejo vanjo samo tedaj, ko je vsa slovesna in praznična in se takoj spet poslove! Dà, taka je. Kdor pa se potopi vanjo, ga obide mrzlica, če ni postal alga med algami itd. Težko je biti odkritosrčen in največ poguma je potrebno za to lastnost. Zakaj ljudi ne boš razjezil z ničimer bolj, kakor če jim pomoliš pred obličje zrcalo. Le bodi pripravljen na klofute in pljunke. Kdo pa bi vrtal po lastnem srcu in tipal po lastnih možganih? Ta strašni dolgčas! Še mislijo naj ob literaturi! Kako pa! In samega sebe naj najdejo v njej, svoje temne koticke v srcu, ki jih tako nervozno zaklepajo! Tak je ta spis, kar nič za kratek čas. Programatičen se mi zdi, kjerkoli ga odpreš, vsako poglavje je zase celota: naj je debata pred Assunto, naj je razgovor o moslji, naj je Fritzova pereča ironija, ali Estere nežno, čisto žensko čuvstvovanje, njena velika, odpuščanja polna ljubezen — vse skupaj, ali vse posamič sili, da bereš, ne siliš naprej, ampak se zamisliš in si izprašuješ vest. Nekdo mi je rekel: To ni slovenski spis, to je že evropska knjižica! Utegne imeti prav. F. S. F.

S. Gregorčič. Poezije I. Životopis napisal Ivan Dornik. Ljubljana 1919. Založila Jugoslovanska knjižgarna.

»Zlata knjiga« je doživela novo izdajo v obliki, ki je vzornookusna in neprimerno priročna. Vsebinsko je knjiga ponatis izdaje »Poezij« iz leta 1882. Ugotoviti bi bilo treba, ali je ponatis res točen (kri [3] mesto kri!) in natančen. O tem soditi ne morem, ker nimam prve izdaje pri rokah. (Že tretji sem za Opeko in Medvedom!) Primerjal pa sem besedilo z izdajo iz l. 1885. in sem našel sledeče razlike:¹ Prašam svitile milijone (2) — Svitile prašam milijone (2); upri (2) — upri (3); kri (3) — kri (4) (vide faksimile v Moh. knjigi!); pesmice (9) — pesemce (11); britkóst (10) — bridkóst (13); nédolžno (11) — nedolžno (13); najhujša (14) — narhujša (16); osóde (19) — usóde (21); to prisegam (19) — to prisezam (21); devic (20) — devic (22); grómi (21) — grmi (23); zaječi (22) — zaječi (24); strupene (26) — strupène (26); dete (30) — déte (32); srce (33) — srcé (34); kakó (38) — kakó (39); hčér (39) — hčer (40); zèmlji (39) — zèmlji (40); presnovljanje (41) — presnavljanje (42); »Lastovke ... zvesto« (45) — Lastovke — zvesto. (46); V Celici (47) — V celici (48); zá-me (48) — záme (49); prigréje (50) — prigreje (52); Z njo (51) — Ž njo (53); boj (57) — bój (60); romarica (58) — rómarica (61); željo (60) — željo (63); pogléd (63) — poglèd (66); zanesi (64) — zanesi, (67); bol (65) — ból (68); Gorje ti (65) — Gorje ti, (68); mano (67) — mánø (70); srebrnočisti (68) — srebrno — čisti (71); oh (69) — ah (72);

¹ Netočnosti v pretisku ni zakrivil g. Dornik, ki nam je izjavil, da korekture niti videl ni. Uredn.